

Obsah

Předmluva	13
Kapitola I. – Fenomén práva	19
1. Pojem práva	19
2. Právní vědomí	23
3. Systém právní vědy.	25
Kapitola II. – Právní normy	28
1. Problematika normativnosti	28
2. Mody (modality) normativnosti a jejich uplatnění v právu	31
3. Právní normy a jiné součásti normativního právního systému	33
4. Specifické rysy právních norem	36
5. Struktura právních norem	39
6. Klasifikace právních norem	50
6.1 Kritérium právní síly.	50
6.2 Kritérium povahy regulativního působení normy	52
6.2.1 Normy s klasickou strukturou (kondicionální)	52
6.2.2 Zvláštní normy	58
6.3 Kriterium předmětu, metody a účelu právní regulace	68
7. Působnost právních norem	68
7.1 Věcná působnost	69
7.2 Prostorová působnost	69
7.3 Osobní působnost	71
7.4 Časová působnost	72
Kapitola III. – Prameny práva	74
1. Trojí význam pojmu prameny práva	74
2. Prameny práva jako formy právních pravidel	75
2.1 Právní předpisy – obecně závazné normativní právní akty	75
2.2 Soudní precedenty	77
2.3 Normativní právní smlouvy	79
2.4 Právní obyčejje	80
2.5 Jiné prameny práva	81
3. Právní řád České republiky.	82

Kapitola IV. – Tvorba právních norem	87
1. Způsoby vytváření právních norem	87
2. Legislativní proces	88
2.1 Zákonodárná iniciativa	89
2.2 Projednání návrhu zákona, hlasování o návrhu zákona	91
2.3 Promulgace zákona	93
2.4 Účinnost právního předpisu	94
2.5 Problematika retroaktivity v právu	97
2.6 Zánik platnosti a účinnosti právního předpisu	101
2.7 Derogační pravidla při derogaci mlčky	106
3. Legislativní technika	106
3.1 Právní jazyk	107
3.2 Vnitřní struktura právního předpisu	108
3.3 Vztah pojmů právní předpis a právní norma.	108
4. Tvorba práva a nedostatky v této oblasti	109
5. Soudcovské právo	110
6. Konsensuální (smluvní) tvorba práva	110
7. Spontánní vytváření práva	111
Kapitola V. – Typy právní kultury.	112
1. Právní kultura.	112
2. Právní komparatistika	112
3. Typy právní kultury	112
3.1 Kontinentální typ právní kultury.	113
3.2 Angloamerický typ právní kultury.	114
3.3 Islámský typ právní kultury	115
Kapitola VI. – Subjekty práva.	117
1. Subjekty práva – pojem, klasifikace	117
2. Normotvorné subjekty práva	118
3. Osoby jako subjekty práv a povinností.	118
3.1 Fyzické osoby	119
3.2 Právnícké osoby	120
4. Orgány veřejné moci	122

Kapitola VII. – Systém práva	123
1. Systém práva – jednota a diferencovanost	123
2. Klasifikace práva podle metody právní úpravy	124
3. Klasifikace práva podle předmětu právní úpravy	127
4. Klasifikace práva podle účelu právní úpravy.	128
5. Vztah práva mezinárodního a práva vnitrostátního	129
6. Evropské právo.	131
6.1 Evropské právo primární a sekundární (komunitární a unijní)	131
6.2 Smlouva zakládající Ústavu pro Evropu.	136
Kapitola VIII. – Interpretace práva.	139
1. Pojem interpretace práva	139
2. Heuristická, mocenskoorganizační a argumentační funkce interpretace	139
3. Relace primárního objektu a sekundárních objektů interpretace.	142
4. Závaznost a významnost interpretačních závěrů	143
5. Metodologické direktivy interpretace	146
6. Argumentace v právu.	151
Kapitola IX. – Realizace právních norem.	153
1. Pojem realizace právních norem	153
1.1 Prosté dodržování povinností a výkon práv	153
1.2 Vytváření právních vztahů	154
1.3 Aplikace práva	155
1.4 Právní odpovědnost	155
2. Hodnocení chování subjektů práva z hlediska objektivního práva.	156
2.1 Chování v souladu s právními normami	156
2.2 Chování a jednání v rozporu s právními normami.	157
Kapitola X. – Právní vztahy	159
1. Pojem právního vztahu	159
2. Předpoklady vzniku, změny a zániku právních vztahů.	159
2.1 Třídění právních skutečností.	161
2.2 Právní jednání	162
2.2.1 Právní úkony.	162
2.2.2 Individuální právní akty	163
2.3 Protiprávní jednání (delikty).	164
2.4 Právní události	165
2.5 Protiprávní stavy	166

3. Subjektivní práva a právní povinnosti	166
3.1 Pojem subjektivního práva a právní povinnosti	166
3.2 Distinkce subjektivního práva a právní povinnosti a jejich vzájemná relace	167
3.3 Absolutní a relativní subjektivní práva	168
3.4 Vymahatelnost a ochrana subjektivních práv	169
3.5 Hierarchie subjektivních práv	172
4. Subjekty právních vztahů.	172
5. Objekty právních vztahů	176

Kapitola XI. – Právní odpovědnost

1. Právní odpovědnost v komplexu sociálních odpovědnostních vztahů.	178
2. Pojem právní odpovědnosti	179
2.1 Sankční postihy při porušení právní povinnosti	180
2.2 Funkce právní odpovědnosti.	181
2.3 Klasifikace právní odpovědnosti.	182
2.3.1 Soukromoprávní delikty.	183
2.3.2 Veřejnoprávní delikty	186
2.3.2.1 Trestné činy	187
2.3.2.2 Přestupky a jiné správní delikty	191
2.3.2.3 Disciplinární delikty	194
2.3.2.4 Ústavní delikty	196
2.3.2.5 Mezinárodněprávní delikty	197
2.4 Prvky zaviněného porušení právní povinnosti.	197
2.4.1 Objektivní stránka deliktu	197
2.4.2 Objekt deliktu	198
2.4.3 Subjekt deliktu	198
2.4.4 Subjektivní stránka deliktu	199
2.5 Subjektivní a objektivní právní odpovědnost	200

Kapitola XII. – Aplikace práva

1. Pojem aplikace práva.	203
2. Druhy procesů aplikace práva	204
3. Stadia procesu aplikace práva	205
3.1 Zjišťování skutkového stavu (quaestiones facti)	205
3.2 Řešení otázek právních (quaestiones iuris)	208

3.3	Rozhodnutí ve věci.	210
3.3.1	Účinnost aktu aplikace práva	211
3.3.2	Právní moc aktu aplikace práva	211
3.3.3	Vykonatelnost aktu aplikace práva	213
4.	Druhy aktů aplikace práva	213
Kapitola XIII. – Vztah státu a práva, právní stát		215
1.	Vznik koncepce právního státu.	215
1.1	Historické souvislosti formování právního státu	219
1.2	Rozdíl v pojetí „Rechtsstaat“ a „Rule of Law“	220
1.3	Krise formálního pojetí právního státu	222
2.	Atributy právního státu v materiálním pojetí.	223
2.1	Vázanost státu právem	223
2.2	Lidská práva	224
2.3	Dělbba moci.	227
2.4	Demokratický charakter státu	228
Kapitola XIV. – Stěžejní metodologické přístupy k právu.		230
1.	Přirozenoprávní přístup (jusnaturalismus)	230
1.1	Vývojové stupně přirozenoprávní teorie	231
2.	Kritika racionalistické koncepce – historickoprávní škola.	232
3.	Právněpozitivistický přístup (juspozitivismus).	233
4.	Sociologický přístup k právu.	233
5.	Psychologický přístup k právu	234
6.	Recentní metodologické přístupy k právu	234
Kapitola XV. – Teorie přirozeného práva		236
1.	Teologická koncepce jusnaturalismu.	236
2.	Racionalistická koncepce jusnaturalismu (17. a 18. století)	237
2.1	Hugo Grotius (1583–1654)	238
2.2	Thomas Hobbes (1588–1679).	239
2.3	John Locke (1632–1704)	240
2.4	Jean Jacques Rousseau (1712–1778)	242
2.5	Charles Louis Montesquieu (1689–1755).	243
2.6	Význam racionalistického pojetí přirozeného práva	244

Kapitola XVI. – Právní pozitivismus	245
1. Počátky právněpozitivistického přístupu k právu	245
2. Francouzská škola právní exegeze	246
3. Německý pozitivismus	248
3.1 Historickoprávní škola	248
3.2 Vlastní právní pozitivismus v Německu	250
4. Anglický pozitivismus	253
4.1 Jeremy Bentham (1748–1832)	253
4.2 John Austin (1790–1859)	254
5. Obecné shrnutí právního pozitivismu	255
6. Právní normativismus	256
6.1 Filosofické základy normativismu	256
6.2 Předchůdci normativismu	256
6.3 Školy právního normativismu	257
6.4 Shrnutí normativní teorie	259
Kapitola XVII. – Sociologické a psychologické přístupy k právu	260
1. Představitelé společenských věd zabývající se právem	260
1.1 Charles Montesquieu (1689–1755)	261
1.2 Auguste Comte (1798–1857)	261
1.3 Karel Marx (1818–1883)	261
1.4 Max Weber (1864–1920)	262
2. Představitelé právní vědy zaměřené na sociologický přístup k právu.	263
2.1 Eugen Ehrlich (1862–1922).	263
2.2 Teorie volného práva.	264
2.3 Zájmová jurisprudence.	265
2.4 Teorie solidarity jako základ práva	266
2.5 Sociologická jurisprudence	266
2.6 Americký právní realismus	267
2.7 Behaviorální jurisprudence	267
3. Psychologický přístup k právu	268
4. Čeští představitelé sociologického a psychologického směru	268
4.1 Emanuel Chalupný (1879–1958)	268
4.2 Inocenc Arnošt Bláha (1879–1960).	269
Kapitola XVIII. – Recentní směry v právním myšlení.	270
1. Recentní představitelé právní teorie a právní filozofie	270
2. Představitelé recentní české teorie práva.	278

Kapitola XIX. – Axiologické problémy práva	280
1. Právo a svoboda	281
2. Právo a rovnost	282
3. Právo a jistota.	283
4. Právo a spravedlnost	284
4.1 Vztah právní a sociální rovnosti	286
4.2 Formální a obsahové pojetí spravedlnosti	287
5. Právo a morálka	288
6. Legitimita práva	288
Kapitola XX. – Působení práva ve společnosti	290
1. Právo a společnost	290
2. Justifikace práva a problém jeho legitimacy	291
3. Moc a právo	293
4. Potřeby, zájmy a účely ve společnosti a právo	295
5. Dynamika a stabilita práva	298
6. Záměrnost a spontánnost v působení práva	299
7. Kontinuita a diskontinuita vývoje práva	301
8. Efektivita práva.	303
Slovníček vybraných právních pojmů a úsloví.	307
Přehled vybraných právních principů a citátů.	317
Seznam doporučené literatury z teorie práva, právní filozofie a právní sociologie	321
Věcný rejstřík.	337

